

Nr 33.

Ankom till riksdagens kansli den 5 juni 1946 kl. 10 fm.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 december 1939 (nr 934) om tjänsteplikt.

Genom en den 3 maj 1946 dagtecknad proposition, nr 259, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Lag

angående fortsatt giltighet av lagen den 30 december 1939 (nr 934) om tjänsteplikt.

Härigenom förordnas, att lagen den 30 december 1939 om tjänsteplikt¹, vilken enligt lag den 15 juni 1945 (nr 278) gäller till och med den 30 juni 1946, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1947.

Beträffande de skäl som anförts till stöd för lagförslaget får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

Föredraganden, statsrådet Mossberg, har i propositionen anfört följande:

»Lagen om tjänsteplikt har, sedan 1940 års riksdag bemyndigat Kungl. Maj:t att förordna om tillämpning av 2—7 kap. däri, successivt förlängts och gäller för närvarande till och med den 30 juni 1946. Med stöd av riksdagens nämnda bemyndigande har Kungl. Maj:t förordnat om tillämpning av 2, 3 och 7 kap. i lagen, medan däremot 4—6 kap. aldrig trätt i tillämpning. Såvitt angår 3 kap. består numera icke någon på lagen grundad reglering, och något aktuellt behov att ånyo använda de i nämnda kapitel meddelade föreskrifterna om arbetsförmedlingstvång och företrädesbestämmelser synes icke föreligga. Jag erinrar därvid om att den bestående regleringen av arbetsmarknaden såvitt angår byggnads- och anläggningsarbeten numera icke grundas på tjänstepliktslagen utan på särskild lagstiftning. Frågan om

¹ Senaste lydelse av 6 § se SFS 1943:450 och av 18 § se 1944:541; jfr 1944:630.

Bihang till riksdagens protokoll 1946. 9 saml. 2 avd. Nr 33—34.

denna lagstiftnings fortsatta giltighet efter den 30 juni 1946 torde komma att senare i dag anmälas av statsrådet Ericsson. Beträffande 7 kap. tjänstepliktslagen gälla bestämmelserna däri för närvarande allenast för medicinalpersonal. Medicinalstyrelsen har rörande behovet av dylika bestämmelser för tiden efter den 30 juni 1946 upplyst, att det visserligen komme att möta svårigheter att utan tjänsteplikt tillgodose behovet av medicinalpersonal för sjukhusvård åt flyktingar och för sjukvård inom utlänningslägren, men att styrelsen likväl, med hänsyn till att medicinalpersonalen under en lång följd av år hårt tyngts av tjänsteplikt, ej ville påyrka tillämpning av tjänstepliktslagen efter den 30 juni 1946.

Med hänsyn till det anförda torde något fortsatt behov av tjänstepliktslagen för tiden efter den 30 juni 1946 icke kunna anses föreligga såvitt angår lagens 3—7 kap. Beträffande 2 kap. är förhållandet ett annat. Med stöd därav har den av landsting och vissa städer bedrivna offentliga arbetsförmedlingen provisoriskt övertagits av staten och drives nu under ledning av statliga organ. Under detta provisorium, som bestått sedan år 1940, har verksamheten undergått så stora förändringar, att det icke låter sig göra att utan vidare återföra densamma till kommunal regim. Frågan om den offentliga arbetsförmedlingens framtida organisation är under utredning av särskilda sakkunniga, och i avvaktan på resultatet av denna utredning bör det provisoriska förstatligandet av arbetsförmedlingsorganisationen själfallet bestå tills vidare. Härför erfordras emellertid antingen att 2 kap. tjänstepliktslagen bibehålles i tillämpning eller ock att en särskild lag av motsvarande innehåll tillskapas. Något formellt hinder att tillgripa förstnämnda utväg torde icke föreligga, enär i här förevarande avseende alltjämt måste anses råda utomordentliga, av krig föranledda förhållanden.

Det är min förhoppning, att de sakkunniga angående arbetsförmedlingens organisation skola hinna slutföra sitt arbete i så god tid, att förslag i ämnet kan föreläggas nästa års riksdag. Vid sådant förhållande synes mig anledning saknas att, på sätt arbetsmarknadskommissionen ifrågasatt, tillskapa en särskild lagstiftning för att såsom ett provisorium ersätta bestämmelserna i 2 kap. tjänstepliktslagen. Jag vill i stället förordda att tjänstepliktslagen förlänges på ännu ett år. Då emellertid detta, såsom av det sagda framgår, erfordras endast för att kunna bibehålla det provisoriska förstatligandet av arbetsförmedlingen, är det min avsikt att, med verkan senast från den 1 juli 1946, föreslå upphävande såväl av kungörelsen den 29 maj 1942 (nr 266) genom vilken 3 kap. tjänstepliktslagen satts i tillämpning, som av kungörelsen den 28 juni 1940 (nr 636), varigenom 7 kap. samma lag satts i tillämpning.

På grund av vad jag i det föregående anført saknar jag anledning föreslå att lagen om utvidgad tillämpning i vissa fall av lagen om medling i arbetstvister, vars giltighetstid utlöper den 30 juni 1946, erhåller fortsatt giltighet för tiden därefter.

I detta sammanhang torde jämväl böra omnämnas, att lagen den 14 juni 1940 (nr 484) om undantag från gällande bestämmelser rörande arbetstidens reglering upphör att gälla med utgången av juni månad 1946. Med stöd av nämnda lag har under krigsåren meddelats åtskilliga dispenser från bestämmelserna i lagen om arbetarskydd m. fl. författningar. Antalet dylika dispenser har emellertid under det sista året successivt nedbragts och för närvarande gälla endast 8 sådana, i allmänhet avseende produktion av byggnadsmaterial inom järnindustrin. Anledning synes mig icke föreligga att föreslå förlängning av denna dispenslagstiftning.»

Lagrådet har lämnat förslaget utan erinran.

Utskottet har intet att erinra mot den föreslagna förlängningen av tjänstepliktslagen till och med den 30 juni 1947. Utskottet förutsätter härvid, att lagen, i enlighet med vad föredragande statsrådet anför, för tiden efter den 30 juni 1946 kommer att tillämpas endast i den mån så erfordras för bibehållande tills vidare av den offentliga arbetsförmedlingens nuvarande organisation. *Utskottet.*

Utskottet får sålunda hemställa,

att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition.

Stockholm den 4 juni 1946.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar *Norman*, *Linder*,* *Nils Elowsson*, *Hallagård*, *Söderkvist*,* *Englund* och *Carl Eric Ericsson*; samt

från andra kammaren: herrar *Ryberg*, *Osterman*, *Andersson* i Gisselås, fru *Västberg*,* herrar *Lundberg* och *Andersson* i Alfredshem.*

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.